

Avoim julkaiseminen

Tohtorikiihdyttämö, syksy 2019

Liisa Tiittanen / Turun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelut

Avoim julkaiseminen eli open access -julkaiseminen

- **Avoimet eli open access -julkaisut** ovat avoimesti saatavilla verkossa ja kenen tahansa luettavissa ilman maksumuureja.
- Turun AMK kannustaa valitsemaan avoimen julkaisukanavan aina kun mahdollista. Myös tutkimusrahoittajat saattavat vaatia, että heidän rahoittamiensa tutkimusprojektien tulokset julkaistaan avoimesti.
- Eurooppalaisilla tutkimusrahoittajilla **Plan S - linjaus**: tieteelliset julkaisut välittömästi avoimia vuodesta 2021 alkaen. Suomessa valmistumassa linjausta täydentävä **Suomalaisen tutkimusyhteisön tutkimusjulkaisujen avoimen saatavuuden linjaus**.

Julkaisut ja niiden avoimuus rahoitusmittarina

- Ammattikorkeakoulujen henkilökunnan tekemien **julkaisujen määrä on yksi OKM:n rahoitusmittareista**
 - julkaisuilla 2 % osuus OKM:n rahoituksessa
 - **1 julkaisu = 1 piste** ja **uudessa rahoitusmallissa 1 avoin julkaisu = 1,2 pistettä**
 - rahoitus määräytyy 3 edellisen vuoden OKM:lle raportoitujen julkaisujen määrän mukaan suhteessa muiden AMKien julkaisujen määriin
- Julkaisujen tiedot ovat selattavissa valtakunnallisessa Juuli-julkaisutietoportaalissa
 - kirjalliset julkaisut v. 2012- ja taiteelliset työt v. 2018-
 - sisältää vain OKM-tilastoidut julkaisut
- Ammattikorkeakoulujen tilastotiedot katsottavissa opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa sekä Turun AMK:n tietoja Ruorissa.

Affiliaatio

- Tieteellisessä julkaisussa mainitaan tekijän nimen lisäksi **affiliaatio**.
= tekijän kotiorganisaatio, korkeakoulu tai tutkimuslaitos, jonka jäsenenä julkaisu on tehty eli Turun AMK:ssa Turku University of Applied Sciences tai Turun ammattikorkeakoulu
- Affiliaation perusteella voidaan julkaisutiedonkeruussa osoittaa, että julkaisupisteet tulevat Turun AMK:lle.
- Affiliaatio-tietona voi olla useampi kuin yksi organisaatio: jos olet työsuhteessa Turun AMK:ssa ja osallistut toisen organisaation vetämään hankkeeseen, voivat molemmat organisaatiot näkyä affiliaationa.

OA-julkaisemisen tapoja

1) **Gold OA** Open Access (OA) eli lähtökohtaisesti avoimessa lehdessä julkaiseminen

- tiedelehtiä, ammattilehtiä, AMKin omat Talk ja julkaisusarjat
- katso lisää julkaisukanavan valinnasta [Avoin julkaiseminen – Open access -oppaasta](#)

2) **Green OA** julkaiseminen ei-avoimessa lehdessä ja artikkelin rinnakkaistallentaminen avoimeen julkaisuarkistoon.

sekä tilausmaksullisesta tiedelehdestä yhden artikkelin avoimeksi ostaminen (Hybrid OA) -> saattaa johtaa ns. **double dipping** -tilanteeseen, jossa organisaatio maksaa tilausmaksun ja kirjoittaja maksaa kirjoittajamaksun

APC-maksut

- APC = article processing charge on maksu, jonka lehti saattaa periä kirjoittajalta. Maksuja peritään yleensä silloin, kun artikkeli julkaistaan avoimesti eli sillä katetaan avoimuuden kustannuksia.
- Jos artikkeli maksetaan avoimeksi, **se julkaistaan usein CC-lisenssillä**, jolloin sitä voidaan jatkokäyttää lisenssiehtojen mukaisesti.
- On myös OA-lehtiä, jotka eivät peri julkaisumaksuja – selvitä asia etukäteen, jotta maksu ei tule yllätyksenä.
- Turun AMKin henkilökunta on oikeutettu alennuksiin joidenkin kustantajien lehtien kirjoittajamaksuista, tällä hetkellä:

- **American Chemical Society ACS – alennus 100 %**
- **Elsevier – alennus 50 %**
- **Emerald – alennus 100 % (vuoden 2019 voucherit kulutettu loppuun)**

- Kustantajilla erilaisia prosesseja APC-alennuksen hyödyntämiseksi, lue ohjeet ja tarkista alennusten ajankohtainen tilanne Turun AMK:n kirjaston Avoin julkaiseminen – Open access -oppaasta.

Open access -julkaisujen laadun arviointi

- Miksi laadunarviointia? Saalistavat julkaisut (predatory publication) ovat epäeettisesti toimivia julkaisuja, joka esiintyvät tieteellisenä mutta laiminlyövät esim. vertaisarviointia. Toiminta perustuu aggressiiviseen markkinointiin (tarjouksia sähköpostitse) ja kirjoittajilta perittäviin maksuihin.

- Onko lehden internetsivuilla kustantajan yhteystiedot, tietoa julkaisumaksuista sekä toimituskunnasta affiliaatitietoineen?
- Ovatko aiemmat artikkelit tunnettujen tekijöiden ja organisaatioiden tekemiä ja ovatko aiemmat artikkelit mielestäsi laadukkaita?
- Millainen on vertaisarviointiprosessi ja löytyykö siitä tietoja?
- Ovatko julkaisusopimuksen ehdot kohtuullisia?
- Onko julkaisulle ilmoitettu impact factor -arvo oikea?
- Löytyykö lehti Julkaisufoorumista, onko julkaisu listattu DOAJ-hakemistoon ja onko kustantaja mukana OASPA-hakemistossa?

Kysy neuvoa julkaisujen laadunarviointiin openscience@turkuamk.fi.

Rinnakkaistallentaminen avoimen julkaisemisen tapana

- Rinnakkaistallentaminen (=Green Open Access) tarkoittaa julkaisun version tai kopion tallentamista organisaation julkaisuarkistoon avoimesti luettavaksi alkuperäisen julkaisukanavan lisäksi.
- Rinnakkaistallentaminen tehdään aina kustantajien ehtojen mukaisesti.
- Kustantaja saattaa edellyttää, että rinnakkaistallenne on luettavissa avoimesti vasta julkaisuviiveen, embargo-ajan jälkeen.
- Turun AMK:ssa rinnakkaistallentaminen on osa julkaisutiedonkeruuprosessia. Myös lähtökohtaisesti avoimia artikkeleita rinnakkaistallennetaan.
- Julkaisuarkistona toimii Theseus. Theseuksessa pystytään huolehtimaan myös embargo-ajan toteutumisesta.

Rinnakkaistallentaminen avoimen julkaisemisen tapana

- Kustantaja määrittelee, minkä version saa rinnakkaistallentaa.
- Usein kustantajan sallima rinnakkaistallenneversio on **Final draft / Post-print / Post-refereeing / Author's final / Author's Accepted Manuscript (AAM)** eli vertaisarvioitu ja hyväksytty käsikirjoituksen viimeinen versio, josta puuttuu kustantajan taitto ja sivunumerot ja joskus myös kuvat ja kaaviot. Vastaa sisällöltään lopullista versiota.
- HUOM.! ResearchGateen tms. palveluihin tallentaminen ei ole rinnakkaistallentamista.

Huom.! Pidä versiot itselläsi tallessa mm. rinnakkais-tallennusta varten!

Rinnakkaistallentamisella useita etuja

- Kirjoittajalle helppo ja maksuton tapa saada oma julkaisu avoimesti saataville.
- Julkaisun rinnakkaistallenne on helppo linkittää esim. kirjoittajan omille kotisivuille, opiskelijoille tai yhteisömedioissa.
- Rinnakkaistallenteet talletetaan pysyvästi ja ne saavat Theseuksessa pysyvän verkko-osoitteen, mikä lisää julkaisujen löydettävyyttä ja saatavuutta myös pitkän ajan jälkeen.
- Rinnakkaistallentaminen yhteen paikkaan tuo esille Turun AMK:ssa tehtyä työtä kootusti.
- Myös Turun AMKin omien julkaisusarjojen artikkelit rinnakkaistallennetaan Theseukseen artikkelitasolla > lisää esim. löydettävyyttä hakukoneilla.

Rinnakkaistallennuksen prosessi käytännössä

Kirjoittaja:

- 1) **Sovi kirjoitusvaiheessa rinnakkaistallentamisesta (self archiving / parallel publishing) muiden mahdollisten kirjoittajien kanssa ja varmista, että kolmannen osapuolen tekijänoikeuden alaisella materiaalilla, esim. kuvituksella ja grafiikalla on rinnakkaistallennuslupa.**
- 2) **Lähetä julkaisun final draft (tai AAM tai post print) kirjastolle eli viimeisin kustantajan hyväksymä versio ilman kustantajan taittoa julkaisutietojen ilmoittamisen yhteydessä.**

Kirjasto hoitaa kustantajan lupien ja sallittujen versioiden selvittämisen, tekee rinnakkaistallennuksen Theseukseen sekä linkittää rinnakkaistallenteen Juuliin julkaisun tietoihin.

Kun julkaisusi on valmis

1. Huolehdi affiliaatiosta!
2. Pidä tallessa käsikirjoitusversiot + lopullinen!
3. Sovi rinnakkaistallentamisesta muiden kirjoittajien kanssa!
4. Ilmoita julkaisusi tiedot osoitteeseen
tai e-
lomakkeella
5. Lähetä julkaisusi final draft osoitteeseen
tai e-
lomakkeella

Tukea avoimeen julkaisemiseen

- Rinnakkaistallentaminen julkaisutiedonkeruu@turkuamk.fi
- Apua tieteellisten lehtien laadun arviointiin
openscience@turkuamk.fi
- APC-maksualennusten käsittely julkaisutiedonkeruu@turkuamk.fi
- Julkaiseminen Talkissa, AMKin sarjoissa ja muut AMKin julkaisutoimintaan liittyvät kysymykset, ota yhteyttä Turun AMKin julkaisupalveluihin.

Katso myös kirjaston tekemä [Avoin julkaiseminen – Open Access -opas](#)